

Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata

Kovačić, Kristijan

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:325864>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-03**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Kristijan Kovačić

INTERNACIONALIZACIJA SIRIJSKOG GRAĐANSKOG RATA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2016.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

INTERNACIONALIZACIJA SIRIJSKOG GRAĐANSKOG RATA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof.dr.sc. Dejan Jović

Student: Kristijan Kovačić

Zagreb, rujan 2016.

Izjavljujem da sam diplomski rad Internacionalizacija Sirijskog građanskog rata, koji sam predao na ocjenu mentoru prof. dr. sc. Dejanu Joviću, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu. Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove. Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Kristijan Kovačić

Sadržaj

1. Uvod.....	5
2. Povijest Sirijske Arapske Republike i politički sustav Baathističkog režima	9
2.1. Nastanak Sirijske Arapske Republike i uspon stranke Ba'ath	9
2.2. Politički sustav za vrijeme Hafeza Al-Asada.....	11
2.3. Dolazak Bašara al-Asada na vlast.....	13
3. Arapsko proljeće i početak pobune u Siriji	14
4. Koncept rata preko posrednika kao internacionaliziranog građanskog rata	16
5. Unutarnji sudionici rata	18
5.1. Pobunjeničke skupine.....	18
5.2. Islamska država	20
5.3. Hezbollah	21
5.4. Kurdi.....	22
6. Utjecaj vanjskih aktera na rat.....	23
6.1. Islamska republika Iran	23
6.2. Ruska Federacija.....	25
6.3. Saudijska Arabija i Katar	28
6.4. Turska.....	30
6.5. Sjedinjene Američke Države	32
6.6. Izrael	34
7. Mirovni pregovori.....	35
8. Zaključak.....	36
9. Literatura	38
Sažetak.....	44

1. Uvod

Niz protuautoritarnih pobuna koji se proširio Sjevernom Afrikom i Bliskim istokom 2011. godine, poznat pod nazivom Arapsko proljeće, pokrenuo je val optimizma i nade da je u najnestabilnijoj regiji svijeta nastupio val demokratizacije. Nakon početne faze prosvjeda facilitiranih olakšanim pristupom sredstvima masovne komunikacije, uslijedilo je otriježnjenje. Prvotno mirni protesti ubrzo su eskalirali do golemih razmjera, a dugovječni bliskoistočni diktatori počeli su na pobune odgovarati nasilnom represijom.

Država iz koje se plamen proširio na ostatak regije, Tunis, jedina je uspjela relativno mirno provesti smjenu režima Ben Alija i barem djelomičnu reformu političkih institucija¹. Libija je nakon nasilnog svrgavanja Muamara Gadafija skliznula u bezvlašće i građanski rat čiji će ishod i posljedice još dulje vrijeme biti neizvjesni². U Egiptu je rušenjem Hosnija Mubaraka završen tek prvi čin, a potom su nakon kratkotrajne i turbulentne vladavine Muslimanskog bratstva konzervativne vojne elite ponovno došle na vlast. Ustoličen je novi predsjednik, general Abdel Fatah al-Sisi³ koji se pokazao još spremnijim za korištenje nasilnih metoda represije nad vlastitim sugrađanima od svog prethodnika. Pobuna većinskog šijitskog stanovništva u Bahreinu ubrzo je ugušena od strane manjinskih sunitskih vlasti uz pomoć vojske Saudijske Arabije⁴, a jemenska pobuna niskog intenziteta nakon nekoliko godina skliznula je u otvoreni građanski rat u kojem su sukobljene strane sponzorirane od država koje pretendiraju biti regionalni hegemoni – s jedne strane sunitiska Saudijska Arabija, a nasuprot njoj šijitska Islamska Republika Iran⁵.

Ipak, najdramatičnija eskalacija nasilja pogodila je Siriju. Sirijska Arapska Republika se zbog mnoštva razloga pokazala najkritičnijom točkom na Bliskom istoku. Na mirne prosvjede u proljeće 2011. godine protiv vladavine Bašara al-Asada u pojedinim gradovima režim je odgovorio nasiljem. Suprotno očekivanjima vlasti, takav odgovor nije zaustavio prosvjede, nego potaknuo radikalizaciju i daljnju fragmentaciju brojnih društvenih skupina. Protesti su postali

¹ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/dec/26/guardian-view-tunisia-transition-success-story> , 2.9. 2015.

² <https://www.theguardian.com/world/2016/feb/16/libya-gaddafi-arab-spring-civil-war-islamic-state> , 23.6. 2016.

³ <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/sisi-be-sworn-as-egypt-president-20146843619902534.html> , 2.9. 2015.

⁴ <http://www.npr.org/2012/01/05/144637499/bahrain-the-revolution-that-wasnt> , 4.9.2015.

⁵ <http://www.reuters.com/article/us-yemen-crisis-insight-idUSKBN0LM1FR20150218> 4.9.2015.

masovni, a liberalna opozicija ubrzo se našla u manjini. Građanski prosvjedi prerasli su u oružani sukob, a s vremenom i u otvoreni građanski rat. Desetljećima potisnuti etnički i sektaški identiteti, potaknuti nestabilnošću i vakuumom moći na pojedinim dijelovima teritorija poslužili su kao plodno plo za regrutaciju boraca radikalnih skupina. Rat u Siriji posebno je složen slučaj građanskog rata zbog izrazito podijeljene demografske strukture u smislu etničkih i vjerskih identiteta. Vladajuće elite, uključujući obitelj Asad, pripadnici su sekte Alavita koja čini 12% stanovništva i bliska je šijitskom islamu. Većinu stanovništva čine arapski suniti (60%), a među ostale veće etničke i vjerske skupine spadaju arapski kršćani (13%), Kurdi (9%), i druzi (5%)(Rubin, 2007: 28). Takav sastav stanovništva, koji je posljedica sirijske kolonijalne povijesti i imperijalne okupacije zapadnih sila, potaknuo je regionalne sile koje se bore za prevlast da se izravno ili neizravno uključe u sukob kako bi realizirale često suprotstavljene vanjskopolitičke ciljeve.

Specifičnost građanskog rata u Siriji jest u njegovoj naravi kao rata preko posrednika (Mumford, 2013a, 2013b). Od početka sukoba u njega su uključeni regionalne države i drugi, nedržavni akteri. Sirijske vlasti financijski, logistički i vojno su potpomognute od strane Islamske Republike Iran, svog glavnog saveznika⁶. Uz Iran, na strani režima nalazi se i Rusija koja je svojim veto ovlastima u Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda u više navrata tijekom prvih nekoliko godina sukoba onemogućila miješanje Sjedinjenih Američkih Država i njezinih zapadnoeuropskih i bliskoistočnih saveznika, a kasnije se i sama uključila u izravnu vojnu intervenciju na strani režima⁷. Snagama Asadovog režima pomaže libanonska paravojna i politička organizacija Hezbollah, koju mnoge zapadne države smatraju terorističkom organizacijom⁸.

S druge strane, u početnoj fazi sukoba Sjedinjene Američke Države i Europska Unija pružile su podršku prozapadnoj opoziciji okupljenoj u Sirijsko nacionalno vijeće i s njom povezane pobunjeničke Slobodne sirijske vojske⁹. Slobodna sirijska vojska sastoji se od većeg broja različitih skupina koje uključuju dezertere iz Sirijskih oružanih snaga, liberalne opozicijske aktiviste i samoproglashene umjerene islamiste (O'Bagy: 2013). Bogate monarhije Perzijskog

⁶ <https://www.theguardian.com/world/2012/sep/16/iran-middleeast> 1.9.2015.

⁷ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519> 13.8.2016.

⁸ <http://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-hezbollah-idUSBRE93P09720130426> 13.8.2016.

⁹ https://www.washingtonpost.com/world/national-security/cia-begins-weapons-delivery-to-syrian-rebels/2013/09/11/9fcf2ed8-1b0c-11e3-a628-7e6dde8f889d_story.html 2.7.2015.

zaljeva Saudijska Arabija i Katar podupiru različite opozicijske skupine islamističkog predznaka koje se istovremeno bore protiv Asadova režima i drugih sličnih skupina¹⁰.

Sukob je postao dodatno složen sredinom 2014. kad je na teritorij Sirije iz Iraka prodrila Islamska država Iraka i Levanta (ISIL), radikalna islamistička skupina koja je proglasila kalifat na teritoriju istočne Sirije i velikog dijela Iraka¹¹, nastojeći uspostaviti vlastitu paradržavu prema načelima ultrakonzervativne interpretacije sunitskog islama i uvodeći vlastite institucije u skladu sa šerijatskim zakonom. Dominantni diskurs u zapadnim medijima i među tamošnjim političkim elitama ističe nužnost uništenja Islamske države, ali teško je procijeniti hoće li tako nešto uopće biti moguće. Izgledno je da će ISIL još godinama biti uključen u sukobe s ostalim državama u regiji te nastojati konsolidirati teritorije pod svojom kontrolom kako bi uspostavio temelje državnih institucija.

Važnu ulogu u sukobima, posebice na sjeveru Sirije, imaju i kurdske pobunjeničke snage predvođene Jedinicom Kurdske narodne obrane (YPG), vojnim krilom Stranke demokratskog jedinstva (PYD)¹². Njihov je cilj uspostaviti kontrolu nad teritorijem na kojem čine većinsko stanovništvo i osigurati prostor za uspostavu vlastite države ili barem politički autonomne pokrajine.

U ovom radu prikazat ću ključne razloge Sirijskog građanskog rata i proces uključivanja vanjskih aktera u sukob, bilo izravno putem sudjelovanja u borbama, ili neizravno, naoružavanjem, financiranjem i drugim oblicima političke i diplomatske podrške prema nekoj od sukobljenih strana. Metoda koju pri tome koristim jest studija slučaja (*case study*). Teza koju ću nastojati dokazati jest da je sukob prerastao iz građanskog rata u internacionalizirani građanski rat. Dva su razloga za tu tvrdnju. Prvo, građanski rat u Siriji je internacionaliziran zato jer su u njega izravno ili neizravno uključeni brojni vanjski akteri, uključujući države, ali i različite nedržavne organizacije poput pobunjeničkih i terorističkih militantnih skupina. Među akterima koji su u različitim fazama rata izravno vojno intervenirali na teritorij Sirije su Iran, Rusija, SAD, Turska, te povremeno Izrael, a tom popisu možemo dodati i neizravne intervencije Saudijske Arabije i Katara. Drugo, sirijski građanski rat je internacionaliziran zbog prelijevanja sukoba i njegovih

¹⁰ https://www.washingtonpost.com/world/national-security/cia-begins-weapons-delivery-to-syrian-rebels/2013/09/11/9fcf2ed8-1b0c-11e3-a628-7e6dde8f889d_story.html 2.7.2015.

¹¹ <http://www.wsj.com/articles/isis-declares-new-islamist-caliphate-1404065263> 2.7.2015.

¹² <http://world.time.com/2012/11/05/syrias-kurds-civil-wars-within-a-civil-war/> 2.7.2015.

posljedica na teritorije drugih država čija je najizraženija manifestacija djelovanje Islamske države. Kao rezultat širenja Islamske države u susjednim državama došlo je do sporadičnih sukoba s tamošnjim vojnim i paravojnim snagama, primjerice u Jordanu, Libanonu, Iraku i Turskoj. U kasnijim fazama rata u izravnu vojnu intervenciju uključuje se i Turska kako bi zaustavila napredovanje Kurda i onemogućila im uspostavu teritorijalne neovisnosti i eventualno osnivanje vlastite države¹³.

Rad se sastoji od nekoliko poglavlja. U prvom dijelu prikazat ću noviju povijest Sirije, počevši od 1963. i dolaska stranke Ba'ath te od 1970. i Hafeza al Asada na vlast. Povijesni prikaz je važan jer pruža uvid u institucionalni sklop i funkcioniranje današnjeg sirijskog režima koji je Bašar al Asad naslijedio od svoga oca. Unatoč početnom entuzijazmu i najavama o provođenju reformi i modernizaciji države, Bašarova Sirija oslanja se na institucije, te formalne i neformalne političke prakse koje je utemeljio Hafez. U tom kontekstu objasniti ću njegove temeljne nedostatke i disfunkcionalnosti iz kojih proizlazi nezadovoljstvo različitih skupina, a koje je prouzrokovalo pobunu koja je prerasla u rat. U ovom dijelu opisat ću i politički sustav Sirije i uvesti ga u kontekst odnosa s drugim državama u regiji. Za građanski rat u Siriji i ovaj rad naročito je važan odnos Sirije i Irana, te Sirije i arapskih sunitskih država u regiji. Iduće poglavlje prikazuje početak Arapskog proljeća i razloge njegova nastanka, te proces u kojem je mirna građanska pobuna prerasla u građanski rat. U četvrtom poglavlju objašnjavam koncept internacionaliziranog građanskog rata, odnosno rata preko posrednika. Definiрам elemente koji neki građanski rat čine ratom preko posrednika što će u kasnijim dijelovima rada poslužiti kao analitički okvir kojim testiram svoju hipotezu. Peto i šesto poglavlje bave se temeljnom problematikom ovom rada, odnosno sudjelovanjem vanjskih aktera u ratu, bilo izravnim vojnim intervencijama ili neizravnim pomaganjem unutarnjim akterima sukoba. U petom poglavlju navodim aktere rata koji djeluju na teritoriju Sirije, uključuju režimske snage, različite islamističke pobunjeničke skupine, kurdske pobunjeničke skupine i Islamsku državu. Šesto poglavlje odnosi se na države aktivno uključene u sukob te objašnjava njihove motive i strateške ciljeve. Prikazat ću njihove odnose sa Sirijom, razloge i uzroke njihova uplitanja, interese koje pritom nastoje ostvariti i načine na koje pokušavaju ostvariti svoje ciljeve. Pokušat ću dokazati da su njihova uključenost u sukob i posljedice koje zbog toga doživljavaju dovoljno izražene da bi se Sirijski građanski rat mogao okarakterizirati kao internacionalizirani građanski rat. U sedmom poglavlju prikazujem

¹³ <http://foreignpolicy.com/2016/08/24/why-turkey-finally-went-to-war-in-syria-jarablus-invasion-kurds> 1.9.2016.

dosadašnje pokušaje mirovnih pregovora i njihove ishode. U zaključku ću ponoviti najvažnije teze iz prethodnih poglavlja.

2. Povijest Sirijske Arapske Republike i politički sustav Baathističkog režima

2.1. Nastanak Sirijske Arapske Republike i uspon stranke Ba'ath

U ovom ću poglavlju ukratko prikazati nastanak i povijest Sirijske Arapske Republike od njezinog nastanka 1963. do vremena pred početak Arapskog proljeća. Povijesni je kontekst važan za razumijevanje političkih odnosa i društvenih sukoba koji su doveli do eskalacije nasilja i građanskog rata 2011. godine. Republika Sirija nastaje po prvi puta 1930. godine u sklopu Francuske mandatne uprave Sirije i Libanona, iako se u tom periodu ne može smatrati nezavisnom državom već nekom vrstom kolonijalnog posjeda. Sirija postaje suverenom državom tek nakon Drugog svjetskog rata, u listopadu 1945.

Prve godine sirijske nezavisnosti bile su vrlo turbulentne, te su protekle u znaku stalnih arapsko-izraelskih sukoba. Usporedno s tim, Sirija je bila pogođena značajnim unutarnjim previranjima i čitavim nizom državnih udara i protuudara. Pritom je važno imati na umu i hladnoratovski kontekst, uslijed kojega je Sirija 1956., potaknuta Sueskom krizom, potpisala sporazum s SSSR-om. Snaženje panarapskog nacionalizma, odnosno panarabizma, dovelo je 1958. do ujedinjenja Sirije i Egipta u Ujedinjenu Arapsku Republiku.

Unija je bila kratkog vijeka, jer su se nezadovoljni sirijski vojni časnici pobunili i proveli državni udar, čime je Sirija 1961. ponovno postala neovisna. Sukobi različitih političkih skupina i frakcija unutar vojske trajali su do 1963. kada još jednim pučem vlast preuzima Arapska socijalistička stranka Baath. Ujedinjene baathističke i proegipatske nasseritske struje preuzele su vlast 8. ožujka 1963. i time udarili temelje Treće republike (Ziadeh, 2011: 5).

Stranka Ba'ath je državnim udarom 1963.g. preuzela vlast u geografski okrnjenoj državi fragmentiranoj suprotstavljenim religijskim i etničkim identitetima. Proizašao iz urote vojnih

časnika, Ba'ath režim je započeo kao vojno-stranačka simbioza, suočena s jakom opozicijom iz cijelog spektra političkog društva. Iznutra, režim su razdirale borbe za moć oko ideologije, te osobne ambicije u kojima je pripadnost pojedinim sektama igrala istaknutu ulogu. Časnici iz manjinske alavitske sekte su se pojavili kao dominantna politička struja zahvaljujući njihovoj disproporcionalnoj regrutaciji u vojsku i stranku prije 1963., te regionalnim podjelama među sunitima. Režim se ipak uspio izbaviti iz izolacije kroz „revoluciju odozgo“ kojom je razbio ekonomski utjecaj oligarhije, pridobio podršku seljaka kroz reformu posjeda, te kroz nacionalizaciju stvorio javni sektor koji je zapošljavao goleme segmente srednje i radničke klase. (Hinnebusch, 2005: 49). Režim se legitimirao preuzimanjem stava militantnog arapskog nacionalizma koji je doveo do poraza od Izraela u ratu 1967. Ovakav razvoj događaja ubrzao je 1970. uspon realističke frakcije režima pod vodstvom Hafeza al-Asada. Asad je transformirao nestabilni režim neopatrimonijalnom strategijom koja je koncentrirala moć u predsjedničkoj monarhiji poduprtoj njegovom frakcijom alavitskih poručnika. Ta patrimonijalna jezgra je bila povezana s društvom kroz birokratske i stranačko-korporativističke mreže.

Nova vladajuća elita, koja je dolazila najvećim dijelom iz redova vojske, uspostavila je revolucionarni državni režim koji je imao nekoliko glavnih obilježja. Prvo, izvršna, zakonodavna i sudska vlast su objedinjene i stavljene pod kontrolu središnje države. Drugo, uspostavljena je centralizirana hijerarhija na čelu s vrhovnim zapovjednikom. Vlada kontrolira društvo, partija upravlja vladom, centralni komitet upravlja partijom, a revolucionarni vođa dominira centralnim komitetom. Treće, institucije i budžeti su svedeni pod kontrolu partijske organizacije (Ziadeh, 2011: 5).

Stranka Ba'ath obuhvaćala je različite društvene skupine, a među njima su najvažnije bile intelektualna i vojna elita koje su se borile za prevlast. Pobjedom vojnih elita nad inteligencijom definiran je i smjer revolucije jer su intelektualne elite od tog perioda bile onemogućene u donošenju odluka, a sva je moć pripala vojnim strukturama. Budući da je u vojsku, kako bi si osigurala materijalnu egzistenciju, ulazila uglavnom slabo obrazovana ruralna populacija, s vremenom i strankom Baath počinje dominirati seosko stanovništvo koje se počinje doseljavati u gradove. Na taj način vojska uspostavlja dominaciju nad partijom, a posljedično i nad cijelim društvom.

Puč iz 1963. predstavlja prekretnicu kojom započinje narušavanje revolucionarnog i ustavnog legalizma u Siriji. Dolaskom Hafeza al-Asada na vlast 1970., partija više ne pokušava održati ni privid demokratskog legitimiteta te ukida lokalne, parlamentarne i predsjedničke izbore (Ziadeh, 2011: 13) . Kasnije se ponovno uvode izbori na nekim razinama, ali bez prave mogućnosti izbornog natjecanja – služe tek u svrhu održavanja iluzije demokratskog legitimiteta prema vanjskom svijetu i funkcioniraju kao aklamacijski referendumi.

2.2. Politički sustav za vrijeme Hafeza Al-Asada

Asad svoj uspon duguje uvelike svojoj vojnoj pozadini, koja mu je omogućila da se oslobodi ideoloških okvira stranke. Uspostavio je široku mrežu osobnih poznanika, rođaka, plemenskih saveznika i pripadnika alavitske sekte koje je instalirao na ključne pozicije u vojsci i obavještajnim službama kao ključnim polugama moći. Istovremeno je kooptirao predstavnike sunitske vjerske većine i predstavnike inteligencije na visoke pozicije u partiji kako bi osigurao njihovu lojalnost (Hinnebusch, 2005: 63). Ograničena ekonomska liberalizacija omogućila je gospodarski uzlet kojim je stvorena nova buržoazija čijim je širenjem stabilizirana podrška vlasti.

Alavitski baathisti su poslužili kao svojevrsni proletarijat u fazi uspona režima, a u fazi konsolidacije moći oni su zauzeli ključne pozicije u vojsci, dok je nova sitna buržoazija, dominantno sunitske vjeroispovijesti, kooptirana u partiju i državne službe. Alaviti su originalno potekli iz ruralnih sredina, dok su suniti pretežito živjeli u gradovima, ali se s vremenom društvo prestaje dijeliti po ekonomskim rascjepima koji su bitno ublaženi te se oslanja na sektaške procjepe. Dominacija alavita u ključnim vojnim institucijama postala je izvor *ressentimenta* među većinskom sunitskom populacijom što se pokazalo jednim od dubinskih uzroka i današnjeg građanskog rata.

Hafez al-Asad 1973. donosi novi ustav koji je još uvijek na snazi, a njime je u rukama predsjednika republike koncentrirana apsolutna moć nad državom i društvom. Predsjednik je po ustavu vrhovni zapovjednik oružanih snaga i Nacionalne progresivne fronte. Među njegovim ekstenzivnim ovlastima su mogućnost raspuštanja Narodne skupštine kao glavnog zakonodavnog tijela, donošenje zakona u slučaju spriječenosti Skupštine, imenovanje dužnosnika i

potpredsjednika, definiranje njihovih ovlasti, imenovanje premijera i njegovih zamjenika i ministara, proglašenje rata i mira, proglašenje izvanrednog stanja (Ziadeh, 2011: 15).

Piramidalna hijerarhija institucija države omogućila je koncentraciju moći te zakonodavne i izvršne vlasti u rukama predsjednika. Politička moć u državi je koncentrirana u rukama malobrojne elite s ruralnom i vojnom pozadinom. S vremenom se razvija snažan birokratski aparat koji je omogućio kontrolu nad suprotstavljenim zakonodavnim, izvršnim i sudskim institucijama. Birokracija je popunjena po ključu osobnih poznanstava s predsjednikom i uskim krugom njegovim suradnika, a brojne državne institucije tako su u praksi bile pod kontrolom predsjednikovih štićenika i njihovih paralelnih institucija.

1971. Asad uspostavlja Narodnu Skupštinu Sirije i postavlja njezine članove, a godinu kasnije osnovana je Nacionalna Progresivna Fronta (NPF) koja objedinjuje sve političke stranke i frakcije lojalne partiji Ba'ath. NPF čini političko vodstvo države koje odlučuje o ratu i miru, donosi petogodišnje planove i određuje opća politička kretanja. NPF kontrolira stranka Ba'ath koja u njemu ima većinu zastupnika, a istovremeno kontrolira dva najvažnija politička sloja – studente (odnosno, buduće intelektualce i birokrate) i vojsku.

Kontrola nad studentima omogućila je izgradnju lojalnog birokratskog aparata koji bi trebao upravljati različitim državnim institucijama. Na vrhu piramide nalazi se predsjednik koji ujedinjuje tri glavna stupa države – partiju, državnu administraciju, te vojsku i obavještajne službe (Ziadeh, 2011: 19). Raymond Hinnebusch također smatra da je ključ Asadove uspješne koncentracije moći u njegovoj kontroli nad tri temeljne institucije moći u državi – upravljanje partijom s pozicije generalnog sekretara, državom u svojstvu njezina predsjednika koji po ustavu ima ovlasti raspustiti izvršna i zakonodavna tijela te vojskom kao njezin vrhovni zapovjednik. Takav sustav vlasti naziva predsjedničkom monarhijom (Hinnebusch, 2005: 63)

Prema Ustavu, stranka Baath predvodi državu i društvo, a regionalna vodstva stranke predlažu kandidata za predsjednika države. Nakon Asadova dolaska na vlast, stranka je organizirana prema vojnoj hijerarhiji, a njome se upravlja vrlo centralizirano. Partija istovremeno funkcionira kao politička stranka i kao dio režima, a te su uloge isprepletene i utkane u državne institucije. Partija prožima sve dijelove društva, a organizirana je kao civilna vojska koja podržava, opravdava i informira vodstvo (Rubin, 2007: 44). Generalni sekretar partije je ujedno i

predsjednik države, a biraju ga regionalna vodstva stranke koja se biraju na stranačkim kongresima.

Sigurnosni aparat čine četiri glavna tijela – Generalna obavještajna administracija, političke sigurnosne službe, vojna obavještajna služba i dijelovi zrakoplovstva. Njima koordinira Nacionalni sigurnosni biro koji je pod kontrolom partije Ba'ath. Čelnike službe postavlja predsjednik koji s njima ima direktan kontakt. Postoji ukupno oko 15 sigurnosnih agencija koje zapošljavaju više od 65 000 ljudi (Ziadeh, 2011: 23). Navedena tri institucionalna sklopa – sigurnosni i vojni aparat, državna administracija i partija – čine okosnicu sirijskog autoritarizma, a ujedinjuje ih izravna kontrola predsjednika. Civilno društvo u Siriji, posebice sindikati i nevladine organizacije su kooptirani od strane režima i koriste se kao sredstva kontrole i regrutacije.

Režim je organiziran dinastijski, odnosno pod izravnom je kontrolom obitelji Asad, njihove šire obitelji i alavitske sekte kao etničke i religijske zajednice (Rubin, 2007: 49). Alaviti u Siriji zagovaraju ideologiju panarapskog nacionalizma te na taj način crpe legitimaciju. Budući da su manjinska sekta, nisu mogli uspostaviti religiju kao temelj nacionalnog identiteta. Korištenje panarabizma im omogućava široku potporu i legitimaciju pomoću sekularnih vrijednosti.

2.3. Dolazak Bašara al-Asada na vlast

Nakon Hafezove smrti 2000. godine naslijedio ga je njegov sin Bašar al-Asad. Prijenos vlasti nije proveden putem slobodnih i poštenih izbora, nego je Bašar izabran na referendumu kao jedini kandidat s više od 97% glasova, čime je naslijedio očevu poziciju kao zapovjednik oružanih snaga, generalni sekretar partije Ba'ath i predsjednik Nacionalnog progresivnog fronta s političkom funkcijom predsjednika države (Ziadeh, 2011: 47).

Bašar je prvotno nastojao reformirati režim, ali nije se usudio ulaziti u sukobe s ukotvljenom vladajućom elitom koju je instalirao njegov otac, stoga se odlučio za pristup postupnih promjena. Takav pristup je rezultirao time da su reforme samo nominalno proglašene, a njihovo stvarno provođenje je onemogućeno zbog otpora postojećih političkih elita. Bašar se unatoč početnim reformističkim težnjama nije usuđivao narušavati stupove stabilnosti režima koji je uspostavio

njegov otac – kontrolu nad instrumentima moći, široku socijalnu bazu koju okuplja partija i centralizirani i personalizirani hijerarhijski sustav vlasti poduprt snažnim kultom личности (Leverett, 2005: 23).

Politička struktura režima ostala je uglavnom nepromijenjena, pa je tako uloga Nacionalnog progresivnog fronta ostala identična kao i za vrijeme Hafeza, uz razliku u tome što je Bašar nastojao dodatno proširiti njen opseg uključivanjem nekih marginalnih opozicijskih organizacija. Uloga parlamenta se također nije značajno mijenjala, te je on ostao institucija koja samo potvrđuje zakone predložene od strane predsjednika i njegove klike. Parlament se nikada nije suprotstavljao zakonima ni inicijativama koje je vlada predlagala, niti je imao pretjeranu važnost u održavanju iluzije demokratskih izbora. Tako je izlaznost na parlamentarne izbore u pravilu bila ispod 15% biračkog tijela. Prema ustavu, parlament, odnosno Narodna skupština nema ovlasti izglasati nepovjerenje vladi. Bašar nije uveo nikakve promjene u tom pogledu pa je uloga parlamenta ostala tek formalna.

3. Arapsko proljeće i početak pobune u Siriji

Val protuautoritarnih pokreta nazvan Arapskim proljećem započeo je u prosincu 2010. godine u Tunisu. Mohamed Bouazizi, mladi ulični prodavač, frustriran zbog policijskog maltretiranja, zapalio se na ulici. Tunisom su se vrlo brzo razvili masovni prosvjedi protiv autoritarne vlasti predsjednika Ben Alija¹⁴. Nezadovoljstvo i protesti proširili su se i drugim zemljama regije koje su bile pogođene jednakim strukturnim problemima i kolektivnim frustracijama. U Egiptu je pokrenuta revolucija koja je svrgnula vojnu diktaturu Hosnija Mubaraka¹⁵, u Libiji je započet ustanak protiv Muamera Gadafija¹⁶, a u Siriji protiv Bašara al Asada. Sve spomenute države karakterizirala je slična politička situacija. Desetljeća autoritarnih diktatura, najčešće povezanih s vojnim elitama, loša gospodarska situacija, demografska eksplozija i dramatičan porast mlade populacije, visoka nezaposlenost mladih, korupcija političkih elita i njihovih klijentelističkih

¹⁴ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/dec/28/tunisia-ben-ali> 1.7.2015.

¹⁵ http://www.nytimes.com/2011/02/12/world/middleeast/12egypt.html?pagewanted=all&_r=0 1.7.2015.

¹⁶ <http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/aljazeeratop102011/2011/12/20111226114023696528.html> 1.7.2015.

mreža, represija, nedostatak ljudskih prava i građanskih sloboda, rastuća ekonomska nejednakost samo su neki od čimbenika koji su potaknuli stanovništvo na nezadovoljstvo. Ohrabreni vlastitom brojnošću i mogućnostima masovne komunikacije putem novih tehnologija i društvenih mreža, stanovnici arapskih zemalja pohrlili su u prosvjede protiv svojih režima u nadi da će rezultat biti uspostava demokratskih političkih sustava u kojem će njihova prava i potrebe napokon biti zadovoljeni.

Prosvjedi liberalno orijentirane mladeži ubrzo su se proširili na sve slojeve društva, a njihovi su režimi, gotovo bez iznimke, odgovorili nasilnom represijom. Pobuna je istovremeno kooptirana od strane dugo pritajenih pobunjeničkih skupina, često povezanih ideologijom političkom islama i vjerskog fundamentalizma. Mirni prosvjedi ubrzo su eskalirali u oružane sukobe, a svrgnuća diktatora u regiji pokazale su se kao Pirove pobjede. U Libiji je nasilnim i od strane Zapada potpomognutim svrgavanjem Muamera Gadafija započeo otvoreni građanski rat u kojem se brojna plemena i fundamentalističke pobunjeničke skupine bore za prevlast. Egiptom je nakon Mubarakova pada zavladao Muslimansko bratstvo, ali je njihova vladavina ubrzo zaustavljena konzervativnim protuudarom vojnog establišmenta koji je na vlast instalirao generala Abdela Fataha al-Sisija, diktatora kojeg mnogi smatraju znatno represivnijim i od svog prethodnika Mubaraka. Jedino je u Tunisu promjena vlasti protekla relativno uspješno.

Najgora eskalacija nasilja dogodila se u srcu Levanta, Sirijskoj Arapskoj Republici. Bašar al Asad na početne je mirne prosvjede odgovorio vojnicima naoružanim jurišnim puškama i tenkovima¹⁷. Budući da je u Siriji proteklih desetljeća bilo više masovnih prosvjeda sličnog tipa koji su uspješno ugušeni silom, Asad i njegova klika vojnih zapovjednika bili su uvjereni da će slično završiti i ovoga puta. Međutim, nealavitski pripadnici oružanih snaga u velikom su broju dezertirali iz vojske i osnovali pobunjeničku skupinu nazvanu Slobodna vojska Sirije¹⁸. Politička je oporba pod vodstvom Sirijskog nacionalnog vijeća istovremeno započela s diplomatskim naporima u međunarodnoj zajednici kako bi se svrgnuo Asadov režim i uspostavila nova, demokratska vlast¹⁹. Pronašli su saveznike u zapadnim državama i Turskoj, kojoj je u interesu bilo slabljenje Sirije. Sukob se ubrzo znatno zakomplicirao jer su se pojavili deseci naoružanih skupina sa znatno ominoznijim ideološkim namjerama, najčešće orijentiranim prema

¹⁷ <http://www.nytimes.com/2011/03/26/world/middleeast/26syria.html> 2.7.2015.

¹⁸ <http://www.npr.org/2012/07/20/157087563/an-update-on-the-syrian-free-army> 2.7.2015.

¹⁹ <http://www.pri.org/stories/2011-09-16/syrian-opposition-forms-leadership-council-istanbul> 2.7.2015.

uspostavljanju fundamentalističkih islamskih režima sa šerijatskim zakonima. Među njima su najznačajnije Front Al-Nusra, sirijski ogranak Al Kaide i Islamska država. U sukob su se na sjeveru zemlje uključili i Kurdi predvođeni Jedinicama Kurdske narodne obrane i njezinim saveznicima²⁰.

Prvotno mirni prosvjedi prerasli su time u otvoreni građanski rat svih protiv sviju, u koji su se ubrzo uključili i brojni vanjski akteri koji su u ratu vidjeli priliku za ostvarenje svojih geopolitičkih ciljeva. Tako su ultrakonzervativne monarhije Arapskog poluotoka predvođene Saudijskog Arabijom i Katarom počele financirati i naoružavati ideološki bliske fundamentalističke skupine nastojeći proširiti utjecaj svoje vehabijske ideologije i uspostaviti sunitsku hegemoniju na Bliskog istoku²¹. S druge strane, na strani Assadova režima u sukob se uključio šijitski Iran koji vidi Siriju kao predziđe svoje obrane protiv sunitskih monarhija Arapskog poluotoka, a nešto kasnije i njegov saveznik – libanonska paravojna i politička organizacija Hezbollah.

4. Koncept rata preko posrednika kao internacionaliziranog građanskog rata

Teza o internacionalizaciji sirijskog građanskog rata proizlazi iz koncepta rata preko posrednika. Ratovi preko posrednika predstavljaju neizravno uključenje u sukob treće strane koja želi utjecati na njegove strateške ishode. Konstituiraju ih odnos između izvanjskog državnog ili nedržavnog aktera i njegovog predstavnika unutar sukoba koji je primatelj naoružanja, obuke ili financijske pomoći (Mumford, 2013a: 11). Pritom Sirijski građanski rat nije klasični rat preko posrednika u kojem sudjeluju dvije suprostavljene sile, već višesložni sukob u kojem postoji mnoštvo unutarnjih i vanjskih aktera koji, iako se ponekad nalaze na istim stranama, djeluju potaknuti različitim motivima i interesima. Njihove se linije savezništva pritom ne fiksiraju u određenoj poziciji već su fluidne i podložne taktičkom repozicioniranju u okviru unaprijed definirane strategije ostvarenja ključnih interesa.

²⁰ <http://www.vice.com/read/meet-the-ypg> 2.7.2015.

²¹ <https://www.washingtonpost.com/world/national-security/saudi-qatari-plans-to-arm-syrian-rebels-risk-overtaking-cautious-approach-favored-by-us> 2.7.2015.

Koncept ratovanja preko posrednika označava tip oružanih sukoba u kojem države rivali nastoje ostvariti prednost jedne nad drugima sukobljavajući se indirektno, na teritoriju drugih država i tako promijeniti ravnotežu moći u svoju korist. U takvim vrstama sukoba najčešće je riječ o sukobima velikih sila ili regionalnih sila na teritorijima u kojima dvije ili više strane imaju strateške geopolitičke interese koji su međusobno oprečni. Sukobi često imaju svoje izvorište u unutarnjim nestabilnostima regije ili države na čijem se teritoriju odvija rat preko posrednika, ali vanjski akteri takve sukobe dodatno eskaliraju, često zanemarujući interese matične države i njezinih internih političkih aktera.

Ratovi preko posrednika, odnosno tzv. *proxy* ratovi su proizvod odnosa između sponzora, državnog ili nedržavnog aktera, izvanjskog u odnosu na sukob, koji bira posrednike kao korisnike novca, oružja i drugih sredstava sponzora. Oni su sukobi između dviju ili više sila na teritoriju treće države, zamaskirani kao unutarnji sukobi te države, koristeći djelomično njezine resurse, ljudstvo i teritorij u interesu vanjskih aktera (Mumford, 2013b: 41). Ratovi preko posrednika ujedno su i internacionalizirani građanski ratovi. Kriteriji pomoću kojih neki građanski rat možemo definirati kao internacionalizirani građanski rat su dvostruki. Prvo, rat je internacionaliziran ako druga država vojno intervenira na teritoriju države u kojoj se odvija rat. Drugo, rat je internacionaliziran ukoliko neki akteri unutar sukoba djeluju u ime ili pod sponzorstvom vanjske države (Stewart, 2003: 323). U kontekstu Sirijskog građanskog rata važno je istaknuti i efekt prelijevanja. Građanski ratovi mogu izazvati napetosti izvan granica matične države zbog posljedica efekta prelijevanja kao što su eskalacije borbi na teritorije susjednih država, masovne migracije izbjeglica, oštećenje ili uništenje prekogranične infrastrukture, zalutala paljba i okolišna šteta (Gleditsch et. al., 2008: 9).

Izvanjske vojne intervencije u građanske ratove vežu se uz visoku razinu postojećeg unutarnjeg konflikta te je njihov cilj obično deeskalirati sukobe, ali empirijska istraživanja pokazuju da one najčešće dodatno pogoršavaju razinu unutarnjih sukoba. Karen Rasler pokazuje kako se vojne intervencije događaju nakon što sukobi eskaliraju na višu razinu intenziteta i u periodima ekstremne polarizacije između domaćih političkih skupina. Pritom vanjske intervencije gotovo uvijek povećavaju intenzitet i trajanje sukoba (Rasler, 1983: 424-426).

Sirijski građanski rat primjer je kako vanjske intervencije u građanske ratove, bilo izravne ili neizravne, doprinose eskalaciji i produljenju sukoba. Motivi vanjski aktera obično ne uključuju

dobrobit stanovništva države u kojoj se rat odvija, a želja za ostvarenjem geopolitičkih ciljeva putem naoružavanja pojedinih strana u sukobu ili izravnog slanja vlastitih vojnih snaga često dovodi do bezvlašća i još intenzivnijih sukoba.

5. Unutarnji sudionici rata

5.1. Pobunjeničke skupine

Prvi mjeseci sukoba pokazali su da nasuprot vojsci Bašara al Asada stoji skupina pod nazivom Slobodna vojska Sirije, koja okuplja uglavnom dezertere iz redova regularne vojske. Krajem 2011. i početkom 2012. pobunjenici na čelu sa Slobodnom vojskom Sirije zauzimaju kontrolu nad sve većim teritorijem²², uključujući dotad mirne istočne dijelove na granici s Irakom. Sukobi se intenziviraju u gradovima Hami, Homsu, Al-Kusairu i Idlibu, a režimske snage vrše opsadu i bombardiraju gradove pod kontrolom pobunjeničkih skupina²³. Mjeseci nakon toga donose nemir u pobunjeničke redove koji se počinju fragmentirati. Krovna politička organizacija povezana sa Slobodnom vojskom Sirije koju podupiru zapadne zemlje je Nacionalna koalicija za sirijsku revoluciju i oporbene skupne (poznatija kao Sirijska nacionalna koalicija) osnovana u studenom 2012. Koaliciju priznaju relativno umjerene skupine među kojima je najznačajnije Sirijsko nacionalno vijeće (osnovano je u Turskoj, u rujnu 2011. ujedinjenjem nekoliko lijevo i liberalno orijentiranih organizacija i kurdskih političkih stranaka), ali i Muslimansko bratstvo (osnovano 1940. kao ogranak egipatskog pokreta čiji je utjecaj slomljen 1982. godine) te još desetak drugih skupina.

S vremenom Slobodna vojska Sirije gubi velike dijelove teritorija pod svojom kontrolom, a preuzimaju ih brojne druge pobunjeničke skupine, uglavnom islamističkog ideološkog predznaka. Tako je danas većina sirijskog teritorija koji ne kontroliraju vladine snage pod kontrolom neke od terorističkih skupina, ponajviše Islamske države, uz iznimku sjevernih pokrajina s većinski kurdskim stanovništvom koje u najvećoj mjeri kontrolira kurdska Stranka demokratskog

²² <http://www.reuters.com/article/2012/01/30/us-syria-idUSTRE80S08620120130> 2.7.2015.

²³ <http://www.nytimes.com/2011/11/21/world/middleeast/insurgents-attack-baath-party-offices-in-damascus.html> 2.7.2015.

jedinstva (PYD) i njezino vojno krilo – Jedinice kurdske narodne obrane (YPG), koje su saveznice Radničke partije Kurdistana koja djeluje na teritoriju Turske.

Drugu grupaciju pobunjeničkih skupina čine uglavnom skupine koje ne priznaju Sirijsku nacionalnu koaliciju kao što su islamistički Al Nusra Front, Ahrar al-Sham, Jaish al-Islam, Ansar al-Sham, Armija mudžahedina i Islamska država, te lijevo orijentirane stranke okupljene u Nacionalni koordinacijski komitet za snage demokratske promjene.

Osim Islamske države, o kojoj će biti više riječi u idućem poglavlju, najznačajnija islamistička organizacija je Fronta Al-Nusra, ogranak Al-Kaide koji djeluje u Siriji²⁴. Al-Nusra Front jedna je od terorističkih organizacija koje preuzimaju vodstvo među pobunjenicima i ugrožavaju stabilnost Sirije. Tijekom 2013. godine vladine snage vrše snažnu protuofenzivu protiv Al Nusra Fronte, potpomognutu nastojanjima Hezbollaha u blizini libanonske granice, što dovodi do uspjeha – postupno se oslobađaju Al-Kusair, Hama, Homs i Idlib²⁵.

Al Nusra Fronta, kao i Islamska država, vuče podrijetlo iz Al Kaide. Osnovana je kao njezino sirijsko krilo, ali s vremenom je ostvarila značajan stupanj autonomije. Pripadnici ove skupine bore se protiv režima Bašara al-Asada s ciljem da osnuju sunitski emirat na teritoriju Sirije, ali istovremeno i protiv konkurentskih islamističkih skupina, uključujući Islamsku državu, te nominalno sekularne Slobodne vojske Sirije. Tijekom ljeta 2016. godine Al Nusra Fronta proglasila je odcijepljenje od matične organizacije Al-Kaide i proglasila novi pokret pod imenom Fronta za osvajanje Levanta²⁶. Ipak, ovo proglašenje ne predstavlja stvarni raskid svih veza s Al-Kaidom, nego samo promjenu strategije na sirijskom teritoriju. Riječ je o svojevrsnoj decentralizaciji organizacije kako bi se ojačala njezina autonomija i snaga na određenom području, ali njezini ključni cilj – proglašenje islamskog emirata – ostaje nepromijenjen. Osamostaljenje će omogućiti novoimenovanoj organizaciji lakšu regrutaciju jer postaje jasnije da je usredotočena na teritorij Sirije, dok je njezina ideologija i dalje inspirirana al-Kaidom. U pitanju je uspostava svojevrsne lokalizirane inačice džihada. Proces decentralizacije u potpunosti je u skladu s planovima al-Kaide o uspostavi islamskog emirata u Siriji²⁷.

²⁴ <https://www.theguardian.com/world/2013/jul/10/syria-al-nusra-front-jihadi> 2.7.2015.

²⁵ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22778310> 2.7.2015.

²⁶ <https://foreignpolicy.com/2016/07/28/the-nusra-front-is-dead-and-stronger-than-ever-before> 2.9.2016.

²⁷ <http://foreignpolicy.com/2016/05/04/al-qaeda-is-about-to-establish-an-emirate-in-northern-syria> 2.9.2016.

5.2. Islamska država

Otpriblike dvije godine nakon početka građanskog rata u Siriji, na scenu stupa dotad relativno nepoznata islamistička organizacija Islamska država Iraka i Levanta. Njezino prodiranje na sirijski teritorij započelo je destabilizacijom Iraka iz kojeg se njezino djelovanje prelilo preko zapadne granice i unutar Sirije. Islamska država Iraka i Levanta, zahvaljujući vojnim uspjesima u Iraku uspostavlja kontrolu nad značajnim teritorijem te financijskim i oružanim sredstvima²⁸. Nedugo nakon uspjeha u Iraku, ISIL uspijeva okupirati dijelove istočne Sirije, poglavito pokrajinu Deir ez Zor i njezin glavni grad Raku, te na tom području proglašava kalifat i proziva se Islamskom državom²⁹.

Dugoročni joj je cilj uspostaviti funkcionalnu državu koja bi se prostirala na širokim prostorima Bliskog istoka i Levanta, ali i u ostatku islamskog svijeta. U tu svrhu započinje izgradnju protodržavnih institucija, poput pravosudnog sustava, vlastite valute i sustava socijalne skrbi. Unatoč tome što mnogi analitičari i dužnosnici smatraju Islamsku državu terorističkom organizacijom, treba ju promatrati kao pobunjenički ili revolucionarni pokret s ozbiljnim namjerama u smjeru uspostave suverene države³⁰. Unatoč njezinim teritorijalnim gubicima u posljednje vrijeme, primarno zahvaljujući intervencijama SAD-a i Rusije, Islamska država neće tako brzo nestati i malo je vjerojatno da će ju biti moguće eliminirati isključivo upotrebom vojne sile, ako uopće. Teritorijalni posjedi omogućavaju joj stalne izvore prihoda putem trgovine naftom i opljačkanim dobrima, što joj olakšava regrutaciju novih boraca i konsolidaciju uspostavljenih institucija. Kontrola nad teritorijem provodi se iznimno nasilnom represijom nad civilnim stanovništvom, posebice vjerskim neistomišljenicima i ženama. Djelovanje Islamske države će vjerojatno još desetljećima predstavljati značajan destabilizacijski faktor na Bliskom istoku. Njezine se namjere ne zaustavljaju na području Levanta, već ima globalne pretenzije. Istovremeno organizira brojne terorističke napade diljem svijeta.

²⁸ <https://www.theguardian.com/world/2014/jun/16/terrifying-rise-of-isis-iraq-executions> 3.7.2015.

²⁹ <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isis-declares-new-islamic-caliphate-201462917326669749.html> 3.7.2015.

³⁰ <http://foreignpolicy.com/2015/06/10/what-should-we-do-if-isis-islamic-state-wins-containment/> 27.3.2016.

5.3. Hezbollah

Hezbollah je islamska politička i vojna organizacija osnovana u Libanonu u svrhu borbe protiv Izraela. S vremenom je postala dominantna politička snaga u Libanonu, te je uspjela uspostaviti dominaciju nad samim državnim institucijama. Za razumijevanje razloga njihova savezništva s Asadovim režimom u Siriji potrebno je poznavati povijest odnosa Sirije i Libanona koji je obilježen sirijskim teritorijalnim i političkim nastojanjima da dominira svojim manjim susjedom.

Hezbollah je kroz svoju povijest nijekao da je instrument politike Sirije i Irana, ali nemoguće je previdjeti njihov utjecaj u njegovu snaženju. Islamska revolucija u Iranu povećala je njegov interes za Libanom, a tamošnje su klerikalne političke elite vidjele šijitski Hezbollah kao potencijalno vrijednog saveznika. Sirija je također kroz povijest koristila Hezbollah kao posrednika u konfrontacijama s Izraelom kako bi minimizirala rizik za svoje oružane snage (Samii, 2008: 40). Odnos Irana i Hezbollaha je nakon američke invazije Iraka donekle pao u drugi plan, jer je direktna egzistencijalna ugroza iranske sigurnosti drastično smanjena, pa nije bilo potrebe za aktivnom kooperacijom. Ipak, s početkom sirijskog građanskog rata njihova se suradnja ponovno intenzivirala, jer Iran shvaća obranu Sirije kao obranu vlastite nacionalne sigurnosti.

U kontekstu sirijskog građanskog rata Hezbollah operira kao produžena ruka sirijskog režima, potpomognuta oružjem i novcem Islamske Republike Iran. Njihovo je ekstenzivno iskustvo u gerilskom ratovanju od velike koristi u najkritičnijim žarišnim točkama sukoba. Uključili su se u rat s ciljem sprječavanja pada Asadova režima koji služi kao poveznica između njih i Irana kao njihovog glavnog sponzora³¹. Također, građanski rat u Siriji vide kao preventivni obrambeni rat za Libanon, pribojavajući se da bi radikalne pobunjeničke skupine mogle s vremenom prodrijeti i na njihov teritorij (Alagha, 2014: 197). Zbog toga se po prvi put u svojoj povijesti Hezbollah uključio u sukobe na području Sirije (Scheller, 2013: 147).

³¹ <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/hezbollah-objectives-syria-war.html> 1.9.2016.

5.4. Kurdi

Treću skupinu pobunjeničkih skupina u Siriji čine pripadnici kurdske manjine, odnosno kurdske stranke Stranka demokratske unije (sestrinska stranka turske KDP), Kurdsko nacionalno vijeće koje je povezano sa iračkim Kurdistanom, kao i niz manjih kurdskih stranaka. Posebice važnu ulogu ima oružano krilo Stranke demokratske unije (PYD) – Jedinice kurdske narodne obrane (YPG). Ove su organizacije u bliskoj vezi s Radničkom partijom Kurdistanu koja se bori za političku i teritorijalnu autonomiju na području Turske, zbog čega ih Turska doživljava kao egzistencijalnu prijetnju i terorističke organizacije. Istovremeno, sirijski baathistički režim dinastije Asad doživljava kurdsku manjinu kao potencijalni destabilizacijski element na svom teritoriju. Tako su šezdesetih godina 20. stoljeća sirijske vlasti provodile politiku slabljenja Kurda kroz nekoliko ciljeva: raseljavanje Kurda na periferne dijelove teritorija, uskraćivanje obrazovanja, iseljavanje Kurda u Tursku, onemogućavanje zapošljavanja, antikurdsku propagandu, deportaciju kurdskih vjerskih vođa, dovođenja u sukob različitih kurdskih organizacija, kolonizaciju kurdskog teritorija od strane arapskog stanovništva, militarizaciju teritorija s većinski kurdskim stanovništvom te uskraćivanje političkih prava (Tejel, 2009: 76).

U više navrata kroz povijest Sirijske Arapske Republike kurdsko je stanovništvo sudjelovalo u masovnim pobunama zbog uskrate političkih i građanskih prava, ali su protesti u pravilu bili nasilno ugušeni (Tejel, 2009: 108). Kurdski su aktivisti i političari redovno zatvarani, te im je uskraćeno pravo na udruživanje i pristup medijima (Yildiz, 2005: 110-111). Stoga kurdske pobunjeničke skupine treba promatrati u kontekstu dugotrajne borbe za političku emancipaciju i uspostavu kontrole nad teritorijem na kojem čine većinsko stanovništvo.

Kurdi su se kroz proteklih nekoliko godina prometnuli kao vrlo važan element otpora širenju Islamske države te su u borbama protiv njih postigli zapažene uspjehe, što im je omogućilo da zauzmu dijelove teritorija na sjeveru Sirije i uspostave visok stupanj autonomije. Iako se kurdski pobunjenici protive režimu Bašara al Asada, njihovi su primarni neprijatelji borci Islamske države i turske vojne snage koje nad njima vrše zračne napade, a nedavno su započeli i izravnu kopnenu invaziju kurdskog teritorija na području Sirije. Kurdi u određenoj mjeri imaju podršku SAD-a, ali to je u suprotnosti s interesima američke saveznice Turske čije ih vodstvo smatra teroristima. Unatoč borbama protiv više protivnika istovremeno, Jedinice kurdske narodne obrane

imaju relativno solidnu kontrolu nad svojim teritorijem te su se prometnuli u vrlo važnog aktera kako na vojnom, tako i na političkom planu³². Početkom 2016. godine uspjeli su tako uspostaviti federalnu strukturu vlasti koja bi trebala poslužiti kao preteča državnih institucija³³. Ipak, ostaje za vidjeti kako će se situacija razriješiti s obzirom na invaziju turskih kopnenih snaga na njihov teritorij s ciljem da im onemogući teritorijalni kontinuitet koji smatraju ugrozom za vlastiti teritorijalni integritet.

6. Utjecaj vanjskih aktera na rat

6.1. Islamska republika Iran

Iran je već desetljećima, od svrgavanja šaha i uspostave Islamske republike, najveći saveznik Sirijske Arapske Republike i njezinog Baathističkog režima predvođenim dinastijom Asad. Razlozi iranskog interesa za Sirijom su složeni. Proizlaze djelomično iz činjenice da je u regiji koja većinski pripada sunitskom islamu, sirijski režim jedan od rijetkih koji se može svrstati na stranu šijita³⁴. Još važnije od toga bilo je uspostavljanje otpora prema američkom miješanju u regiju. Kroz povijest 20. stoljeća, ključni sirijski protivnici u regiji bili su Izrael, Irak i Turska. Sirijske vlasti su nakon iranske revolucije smatrale da bi arapsko-perzijski savez mogao pojačati arapski položaj u regiji (Goodarzi, 2006: 21). Tome u prilog išle su težnje vodstva iranske revolucije o uspostavi univerzalne islamske vanjske politike unutar islamske *umme*³⁵. Sirijci su se nadali da će pridobiti Iran u arapski kamp kako bi uspostavili ravnotežu u odnosu na prozapadne konzervativne arapske monarhije i Izrael.

Osim toga, u proteklih nekoliko desetljeća, točnije od kraja sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća i uspostave Islamske republike u Iranu 1979., njezin glavni regionalni rival bio je baathistički Irak predvođen Sadamom Huseinom. Osamdesetih godina te su dvije zemlje vodile dugotrajan i razoran rat u kojem su poginule stotine tisuća žrtava s obje strane, a Huseinov režim

³² <http://foreignpolicy.com/2016/02/18/how-the-kurds-became-syrias-new-power-brokers> 2.9.2016.

³³ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35830375> 1.9.2016.

³⁴ Unatoč ovoj gruboj podjeli islama na sunitsku i šijitsku denominaciju kao dvije najbrojnije i najvažnije skupine, sirijski alaviti, strogo gledano ne pripadaju niti jednoj od njih. Dio muslimana alavite uopće ne smatra muslimanima nego heretičkom sektom. Ipak, gledajući vjerske rituale alaviti su ipak bliži šijitima.

³⁵ Globalna islamska zajednica

u svojim se imperijalnim pretenzijama za iranskim teritorijem nije pritom libio koristiti ni zabranjeno kemijsko oružje. Obje su strane proglasile pobjedu u ratu, iako bi vjerojatno preciznije bilo reći da je on završen neodlučeno jer su državne granice obiju zemalja ostale nepromijenjene. Irak nije uspio ostvariti svoje oportunističke težnje, a oba su suparnika pretrpjela značajne vojne, ljudske i ekonomske gubitke.

U tom kontekstu Iran je nastojao uspostaviti svojevrsnu ravnotežu uspostavom savezništva sa također baathističkom Sirijom koja je doživljavala režim Sadama Huseina kao konkurenciju (Scheller, 2013: 153). Sirijska i iračka frakcija stranke Baath desetljećima su se borile za prevlast. Iran je uvidio priliku u proklamiranim islamskim idealima sirijskih političkih elita (unatoč njihovom sekularnom ustavu, otac i sin Asad obilno su koristili islam kao propagandni i legitimacijski alat kako bi umirili pretežito religioznu populaciju) da uspostavi savezništvo kojim bi Irak bio omeđen sa svojih istočnih i zapadnih granica. Nakon američke intervencije 2003. godine i svrgavanja Sadama Huseina, pozicija Irana u regiji je dramatično osnažena jer im je poražen glavni rival, te ga stogi brojni analitičari političkih prilika na Bliskom istoku smatraju glavnim pobjednikom rata protiv Iraka.

Od američke okupacije Iraka, Iran i Sirija su intenzivirali kontakte i nastojali koordinirati svoje politike u regiji. Na regionalnoj i međunarodnoj razini su tumačili svoje kontinuirano partnerstvo kao vid povećanja vanjskopolitičke autonomije u odnosu na moćnije sile sa značajnim interesima u regiji, te kao metodu uspostave ravnoteže protiv konkurenata u susjedstvu (Goodarzi, 2006: 292). Uvidjevši da ne mogu snažnije utjecati na zadržavanje moći arapskih konzervativnih monarhija, nastojale su pojačati svoju sferu utjecaja ekonomskim, političkim i vojnim partnerstvom. Utoliko je pad Huseinova režima bila dobrodošla promjena u smjeru njihovih interesa za koju nisu morali uložiti gotovo nikakva sredstva. Njihovo je savezništvo bila osovina otpora u odnosu na utjecaj Amerike i njezinih saveznika. Vojna suradnja postupno jača od 2006. (Lawson, 2007: 44), a svoj zenit postiže nakon početka rata u Siriji.

Islamska Republika Iran kao jedan od temeljnih stupova svoje državnosti vidi šijitski islam. Kao šijitska država, Iran je u okviru regije kojoj pripada u manjini, stoga mu je bilo nužno pronaći saveznike kako bi se odupro utjecaju suparničkih sunita. U tom kontekstu važno je imati na umu da Iran doživljava svoju islamsku revoluciju ne samo kao nacionalni projekt nego i kao globalnu misiju. Pritom Iran igra ulogu predvodnika šijitskog svijeta u borbi za hegemoniju unutar

islamske religije protiv većinske sunitske denominacije. Kao glavni saveznik odabrana je Sirija pod pretenzijom pripadnosti alavita šijskom islamu (Talhamy, 2009: 573).

Glavni suparnik u toj borbi mu je ultrakonzervativni vehabijski režim sunitske Saudijske Arabije, koja također pretendira na ulogu regionalnog hegemon. Njihovo neprijateljstvo traje od početka Iranske revolucije 1979., a očituje se čitavim nizom političkih, ekonomskih i (neizravnih) vojnih sukoba. U posljednjih nekoliko godina njihovo se neprijateljstvo očituje nizom *proxy* sukoba različitih intenziteta na Bliskom istoku. Posebice je to očito u državama složene i izmiješane etničke konstelacije kao što su Bahrein, Jemen, Irak, i posebice Sirija koja je poprište najdramatičnijih oružanih eskalacija. Osim izravnih borbi za političku prevlast vjerskih sektori koje su im bliske, njihovo se rivalstvo očituje i u diplomatskim i ekonomskim okršajima. Tako se primjerice obje države bore za utjecaj u Afganistanu i Pakistanu, a u novije vrijeme i na svjetskom tržištu nafte.

Zadržavajući se unutar okvira sirijskog građanskog rata, važno je imati na umu da je Iran u početku neizravno, a kasnije i izravnim uključivanjem svojih trupa nastojao spriječiti svrgavanje Asadova režima. Za Iran Sirija predstavlja ključnog strateškog saveznika i u očima Islamske Republike je apsolutno nedopustivo da u toj državi vlast preuzmu skupine koje bi bile dominantno sunitske orijentacije i neprijateljski nastrojene prema njemu. U tom bi slučaju između zaljevskih monarhija i Irana ostao samo iznimno nestabilni i fragmentirani Irak, te stoga Iran pitanje opstanka Asadova režima vidi kao ključno pitanje vlastite egzistencije.

6.2. Ruska Federacija

Rusija tradicionalno gaji konstruktivne odnose sa Sirijom od vremena Hladnog rata kad je SSSR nastojao pridobiti na svoju stranu arapske države na Bliskom istoku kao protutežu američkom savezništvu s Izraelom i zaljevskim monarhijama. Desetljećima je Sovjetski Savez bio glavni dobavljač vojne opreme i oružja sekularnih arapskim režimima, pa tako i Siriji (Allison, 2013: 801). Krajem Hladnog rata i drastičnim opadanjem moći samostalne Rusije, znatno su opale i mogućnosti njezina angažmana na Bliskom istoku, te je ona iduća dva desetljeća igrala uglavnom pasivnu ulogu u toj regiji, trgujući s naftom bogatim državama, ali ne miješajući se u njihova

unutarnja pitanja. Situacija se počinje mijenjati dolaskom Vladimira Putina na mjesto predsjednika Ruske Federacije. Ekonomski uzlet omogućio je relativnu modernizaciju vojske i proaktivniju vanjsku politiku. Rusija početkom 21. stoljeća nastoji uprizoriti povratak na međunarodnu scenu i obnoviti svoj status velike svjetske sile. Nakon terorističkih napada na SAD 2001. godine uključuje se u međunarodni rat protiv terorizma.

Putin postupno radi na jačanju veza s Iranom i nekadašnjim arapskim klijentima, među kojima posebnu važnost ima Sirija. Sirija je za Rusiju značajna jer u njoj ima jedinu svoju vojnu bazu na Mediteranu – luku Tartus (Scheller, 2013: 204). Također, velik značaj leži i u činjenici da je Sirija sekularna republika koja stoji na svojevrsnom braniku od konzervativnih sunitskih monarhija, među kojima je Rusiji posebno problematična Saudijska Arabija. Njihovo rivalstvo proizlazi primarno iz ekonomskih razloga, odnosno u činjenici da ruska privreda u velikoj mjeri ovisi o izvozu nafte, a Saudijska Arabija kao ključni igrač na svjetskoj sceni ima najveću moć u manipuliranju cijenama naftom povećanjem ili smanjenjem proizvodnje i izvoza. Osim toga, Rusija ima značajne unutarnje probleme vezane uz islamski radikalizam, posebice u Čečeniji i Dagestanu, a više je puta pretrpila i terorističke napade od strane islamističkih skupina u kojima su poginule stotine ljudi.

U tim se činjenicama krije njezina motivacija za borbom protiv islamskog terorizma u svijetu, a posebice na Bliskom istoku kao njegovom izvorištu. Rusija gleda na sirijski građanski rat kao na sukob legalne sekularne vlasti protiv širokog spektra različitih terorističkih skupina, te tu argumentaciju koristi kao povod za uključenje u sukob. Istovremeno, protivi se svrgavanju režima svojih dugogodišnjih saveznika Asada želeći osigurati svoje interese na Levantu i Mediteranu. Pritom Vladimiru Putinu nije nužno stalo do toga da Asad osobno kontrolira Siriju, nego prvenstveno do toga da Rusija može imati snažnu prisutnost i utjecaj oko izbora njegovog eventualnog nasljednika kako bi osigurala da je njegova politika u skladu s ruskim geostrateškim interesima. Rusija vidi građanski rat u Siriji kao pokušaj Zapada da destabilizira ravnotežu moći na Bliskom istoku u korist Saudijske Arabije i Katara služeći se metodom rata preko posrednika (Allison, 2013: 809) između sunitskih i šijitskih rivala.

Rusija u međunarodnim odnosima u pravilu zagovara načelo suvereniteta i neintervencije u neovisne države bez dopuštenja lokalnih legalno postavljenih vlasti. Sličnu je argumentaciju primijenila i u slučaju Sirije gdje se prvih nekoliko godina rata zalagala za političko rješenje

krize, istovremeno pružajući Asadu financijsku i vojnu pomoć kako bi spriječila njegov nasilni pad kao što je bio slučaj s Gadafijem u Libiji (Scheller, 2013: 206). Pritom legitimno tvrdi da bi takav razvoj situacije, kao što je bio slučaj i u Iraku i u Libiji, doveo do još većeg kaosa i nestabilnosti u kojem bi Sirija postala propala država.

Dok je Rusija zagovarala traženje političkog rješenja putem bezuspješnih mirovnih pregovora u Ženevi 2012. i 2014., Asadova se vojska potpomognuta Iranom i Hezbollahom sve više iscrpljivala i postupno slabila. Istovremeno, vojna moć takozvane umjerene oporbe je također znatno opadala uslijed sukoba na više fronti – protiv režima, protiv radikalnih islamističkih skupina, a kasnije i protiv Islamske države. S vremenom postaje očito da će Asad, ukoliko se nešto dramatično ne promijeni, izgubiti vlast, a nakon početka zračne intervencije SAD-a Rusija sve više razmišlja o direktnom ulasku u sukob kako bi vojnom prisutnošću osigurala vlastite interese. Primarni plan je pritom oslabiti sve oporbene skupine do mjere da ne predstavljaju opasnost za Asadov režim. Sekundarni plan, u slučaju da ipak dođe do smjene vlasti političkim putem, jest da imaju dovoljno snažnu prisutnost koja bi im omogućila da suodlučuju o tranzicijskoj vladi i kao Asadova nasljednika instaliraju osobu ili skupinu koja bi bila prijateljski nastrojena prema Rusiji i njezinim interesima, posebice zadržavanja prava na korištenje baze u Tartusu³⁶.

Krajem 2015. godine Rusija se napokon izravno uključuje u sirijski građanski rat, prvo dovodeći vojnih savjetnika koji daju taktičke savjete sirijskim zapovjednicima, a kasnije izravnom intervencijom zračnim udarima³⁷. Intervenciju legitimiraju činjenicom da ih je sirijska vlada pozvala u pomoć, za razliku od SAD-a i njezinih saveznika koji su započeli s bombardiranjem bez dopuštenja lokalnih vlasti. Rusija sve opozicijske skupine, neovisno o njihovim političkim ciljevima i ideološkim opredjeljenjima, kategorizira kao teroriste i ilegalne pobunjenike. Time opravdavaju napade protiv raznorodnih oporbenih skupina, uključujući tzv. umjerenu oporbu, Islamsku državu i druge islamističke skupine. Zračni se napadi provode u koordinaciji s kopnenim snagama sirijske vojske kako bi im omogućili razbijanje opsade u dijelovima teritorija, prekidanje neprijateljskih opskrbnih ruta i pokretanje kontraofenziva s ciljem oslobođenja zauzetih strateških mjesta.

³⁶ <http://foreignpolicy.com/2016/03/18/putins-master-plan-for-syria-assad-isis-russia-peace-deal/> 1.9.2016.

³⁷ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519> 1.9.2016.

Uz pomoć ruskih zračnih napada, koji su intenzivniji, mnogobrojniji i efikasniji (zbog koordinacije sa kopnenim snagama na terenu) od američkih, sirijska vojska uspjela je stabilizirati svoje linije obrane, a u posljednjih nekoliko mjeseci i povesti protunapade na neprijateljska područja. Oslobođeno je nekoliko strateških mjesta, uništavaju se pobunjeničke dobavljačke rute i skladišta oružja i nafte, a nedavno je pokrenuta i ofenziva na najveći sirijski grad Alep³⁸, koji je već nekoliko godina poprište razornih sukoba nekoliko suprotstavljenih strana, uključujući Al-Nusra Frontu, Islamsku državu, Kurde, Slobodnu vojsku Sirije i regularnu sirijsku vojsku. Zbog višegodišnje opsade, gerilskih borbi i surovih razmjera devastacije koje je grad pretrpio, mnogi ga nazivaju sirijskim Staljingradom, uspoređujući ga tako s jednom od najvećih bitki Drugog svjetskog rata.

6.3. Saudijska Arabija i Katar

Saudijska Arabija zemlja je s najvećim svjetskim zalihama nafte i jednim od najrepresivnijih političkih sustava na svijetu. Jedna je od posljednjih svjetskih apsolutnih monarhija, a njome od njezinog nastanka do danas vlada dinastija Saud. Njezine se političke elite smatraju čuvarima islamske vjere jer se na njezinom teritoriju nalaze dva najvažnije muslimanska svetišta – Meka i Medina. Službena ideologija režima je ultrakonzervativna interpretacija sunitskog islama – vehabizam. Neobičnost takve ideološke legitimacije leži u činjenici da je to također ideologija koju zagovara većina islamističkih terorističkih skupina u svijetu, a Saudijska je Arabija glavni globalni sponzor takvih ideja³⁹. Zbog njene povezanosti s organizacijama sličnog svjetonazora, postoje snažne indicije da je ona glavni sponzor mnogih takvih terorističkih skupina.

Saudijska Arabija je najbogatija i vojno najsnažnija arapska država. U geopolitičkom smislu primarni joj je cilj uspostava regionalne hegemonije, posebice dominacija nad drugim većinski muslimanskim državama u regiji, a u tom joj pogledu protutežu i glavnu konkurenciju predstavlja šijitski Iran (Quamar, 2014: 149). Saudijski režim izvor je glavobolja kako svojim neprijateljima, posebice Iranu, tako i svojim saveznicima – prvenstveno Sjedinjenim Američkim Državama.

³⁸ <http://carnegie-mec.org/diwan/64055?lang=en> 1.9.2016.

³⁹ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/aug/31/combat-terror-end-support-saudi-arabia-dictatorships-fundamentalism> 1.9.2016.

Liberalna ideologija međunarodnih odnosa koju Sjedinjene Države zastupaju od završetka Hladnog rata u oštroj je suprotnosti s eklatantnim kršenjima ljudskih prava njihove glavne bliskoistočne saveznice i činjenicom da je Saudijska Arabija glavni sponzor terorizma radikalnih islamističkih skupina u svijetu. Ipak, zbog svog bogatstva naftom i s tim vezane goleme geostrateške važnosti, SAD ne samo da tolerira Saudijske vanjskopolitičke avanture, nego ih indirektno i omogućava prodajom najmodernije vojne tehnologije.⁴⁰

Saudijska Arabija, kao i njezin saveznik Katar, imala je snažan negativan utjecaj na eskalaciju građanskog rata u Siriji financijskim sponzoriranjem različitih islamističkih skupina. Prema službenoj verziji događaja u koju su ove države na početku sukoba nastojale uvjeriti svjetsku javnost, naoružavale su takozvane umjerene pobunjenike koji su bili pod teškom paljbom Asadove vojske i njezinog superiornog naoružanja. Međutim, s vremenom su otkriveni brojni dokazi o izravnoj saudijskoj i katarskoj umiješanosti u naoružavanje radikalnih elemenata opozicije koji zastupaju jednaku ultrakonzervativnu ideologiju vehabijskog političkog islama⁴¹. Saudijsko-katarski naponi usmjereni su prvenstveno na rušenje režima Bašara al Asada zbog njegovog savezništva s Iranom. Njihova umiješanost stoga zapravo predstavlja vođenje rata preko posrednika u borbi za regionalnu hegemoniju protiv najvećeg saudijskog rivala. Saudijska Arabija u građanskom ratu u Siriji pruža političku, vojnu i financijsku pomoć različitim organizacijama koje se bore protiv režima Bašara al-Asada. Usto je od početka rata zagovarala američku i francusku intervenciju, te nastojala odgovoriti Rusiju od pružanja potpore Siriji (Quamar, 2014: 153).

Glavni vanjskopolitički cilj Saudijske Arabije je slabljenje Irana iz straha da bi mogla izgubiti poziciju najmoćnije islamske države u regiji i zadržavanje neravnoteže moći. Unatoč činjenici da saudijski režim troši višestruko veću količinu novca na naoružanje i redovno kupuje najmodernije američko oružje, teško se nose s rastućim iranskim ambicijama, te se može reći kako se dvije sile nalaze u relativno ravnopravnoj poziciji.

⁴⁰ <http://www.haaretz.com/israel-news/u-s-announces-60b-arms-sale-to-saudi-arabia-says-israel-doesn-t-object-1.320307> 1.9.2016.

⁴¹ <http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/06/isis-saudi-arabia-iraq-syria-bandar/373181/> 1.9.2016.

Saudijska Arabija i Katar svojim djelovanjem otežavaju smirivanje situacije na terenu jer režimske snage, kao i umjerena opozicija, imaju znatnih poteškoća s borbama na više fronti protiv mnogobrojnih islamističkih skupina.

6.4. Turska

Osim Irana i zaljevskih monarhija, važnu ulogu u sirijskom građanskom ratu od početka ima i Turska. Budući da su sirijski Kurdi također napadnuti od strane islamističkih skupina, uvidjeli su da se moraju sami braniti jer nemaju važnijih međunarodnih saveznika. Pritom su shvatili da je novonastali kaos prilika za ostvarenje njihovog starog sna o stvaranju vlastite nacionalne države⁴² koja bi se hipotetski mogla prostirati područjima sjeverne Sirije, jugoistočne Turske, sjevernog i sjeverozapadnog Iraka i zapadnog Irana. Turska kurdske nacionalne aspiracije doživljava kao prijetnju vlastitoj egzistenciji i teritoriju zbog brojne kurdske manjine u jugoistočnom dijelu svog teritorija koja se desetljećima bori za neovisnost ili barem određen stupanj autonomije.

Turska je tijekom rata u Siriji opetovano omogućavala različitim islamističkim skupinama poput Fronte al Nusra, a kasnije i Islamske države korištenje svog teritorija u svrhu transporta ljudstva, naoružanja i drugih zaliha⁴³. Tijekom 2015. godine Turska se izravno uključila u rat zračnim napadima za koje tvrdi da su usmjereni protiv terorističkih organizacija, posebice Islamske države⁴⁴. Njihova interpretacija toga tko su točno na ratom zahvaćenim područjima teroristi, a tko se bori protiv njih, predmet je brojnih prijepora. Turska, naime, Radničku partiju Kurdistana (PKK) koja djeluje na njezinom teritoriju, a blisko je povezana s Kurdima u Siriji smatra terorističkom organizacijom, te je u nacionalističkom i konzervativnom islamskom narativu njezinog trenutnog političkog vodstva AKP stranke predsjednika Erdogana, PKK glavna teroristička prijetnja njezinom teritoriju, dok je radikalno islamistička Islamska država tek sekundarna prijetnja. Stoga su i njezini zračni napadi bili usmjereni najvećim dijelom protiv

⁴² Kurdi su najmnogoljudniji narod na svijetu koji nema vlastitu državu – između 30 i 40 milijuna Kurda živi na teritoriju Iraka, Irana, Sirije i Turske.

⁴³ <https://www.theguardian.com/world/2016/jun/29/turkey-pays-price-erdogan-blindness-to-isis-threat> 2.9.2016.

⁴⁴ <https://www.theguardian.com/world/2015/aug/29/turkey-air-strikes-anti-isis-us-coalition> 3.9.2016.

Kurda, posebice lijevo orijentiranih saveznika PKK na sjeveru Sirije⁴⁵, a udari na Islamsku državu bili su tek deklarativne i simbolične prirode kako bi se legitimirale akcije Turske u očima njezinih NATO saveznika.

Turski antagonizam prema Siriji ima duboke povijesne korijene. Dvije se zemlje već desetljećima bore za prevlast na Levantu, a konzervativna Erdoganova vlada vidi sekularni režim Bašara al-Asada kao neprijatelja kojeg bi bilo poželjno svrgnuti i uspostaviti neku vrstu islamske vlade koja bi bila prijemčivija prema Turskim interesima u regiji. Turska je jedina država u regiji s kojom je Sirija bila blizu ulaska u otvoreni rat (Scheller, 2013: 95). Neoimperijalne ambicije predsjednika Erdogana ne otežavaju situaciju samo sirijskoj vojsci i Kurdima, nego i turskim saveznicima u NATO-u. Turska se, naime, dugo protivila ideji da SAD provodi zračne napade na Islamsku državu u Siriji i Iraku s njezinog teritorija, a istovremeno omogućavala toj terorističkoj skupini korištenje svog teritorija za transport zaliha. Također, postoje brojne indicije da Turska kupuje naftu iz rafinerija na dijelovima sirijskog i iračkog teritorija koji su pod kontrolom Islamske države po znatno nižim cijenama od tržišne⁴⁶. Ta suradnja obostrano je korisna. Islamskoj državi je prodaja nafte na crnom tržištu jedan od glavnih izvora novca potrebnog za plaćanje desetaka tisuća plaćeničkih boraca i njihovog oružja, kao i funkcioniranje protodržavnih institucija koje nastoje uspostaviti. Turska, s druge strane, profitira ovom trgovinom jer uspijeva nabaviti naftu po cijeni bitno nižoj od tržišne, a istovremeno osnažuje Islamsku državu kao glavnog neprijatelja svojih neprijatelja – Kurda i sirijskog režima, vodeći se logikom igre nulte sume.

Situacija se dodatno zakomplicirala tijekom 2015. godine zbog uključivanja Ruske Federacije u rat, posebice nakon što je Tursko vojno zrakoplovstvo oborilo ruski avion koji je, navodno slučajno, zalutao u njezin zračni prostor. Turska od početka rata ne skriva mogućnost izravne kopnene intervencije u Siriji (Scheller, 2013: 95), a ta je mogućnost danas realizirana. S početkom rata, Erdogan je odlučno zahtijevao povlačenje Asada s mjesta predsjednika. Zauzvrat je Asad obnovio suradnju, ili barem toleranciju prema Radničkoj partiji Kurdistana. Turska je na to uzvratila diplomatskim udarcem u formi dopuštanja Sirijskom nacionalnom vijeću da koristi Ankaru kao središte svojih oporbenih diplomatskih aktivnosti (Scheller, 2013: 117). Poteškoće turskom miješanju u odlučivanje o sirijskom postratnom poretku predstavlja Zapadno savezništvo

⁴⁵Turska njeguje pozitivne diplomatske odnose s desno orijentiranim kurdskim grupacijama u iračkom Kurdistanu koje upravljaju autonomnom kurdsom pokrajinom

⁴⁶ <https://www.rt.com/news/326567-is-export-oil-turkey/> 3.9.2016.

sa sirijskim Kurdima povezanim s PKK koji se aktivno bore protiv Islamske države i ostalih pobunjeničkih skupina. Turska je u kolovozu 2016. godine započela izravnu vojnu intervenciju u Siriji kako bi onemogućila konsolidaciju teritorija od strane kurdskih pobunjeničkih skupina⁴⁷. Svrha njihove intervencije je presijeći dijelove teritorija pod kontrolom jedinica Kurdske narodne obrane.

6.5. Sjedinjene Američke Države

Sjedinjene Američke Države svoju ulogu na Bliskom istoku tradicionalno vide u skladu s vizijom globalnog vodstva, posebice u kontekstu liberalne teorije međunarodnih odnosa koja dominira njihovim vanjskopolitičkim establišmentom od završetka Hladnog rata. Praktična manifestacija te ideologije jest želja za širenjem liberalne demokracije i rušenje autoritarnih režima, barem u slučajevima kad je to u skladu s geopolitičkim ciljevima SAD-a. Ovaj raskorak između deklarativno liberalnog pristupa, i u praktičnom smislu geopolitičkog realizma Sjedinjene Države prakticiraju svugdje u svijetu, a posebice je to očito u ovoj nestabilnoj regiji. Tako američko vodstvo provodi takozvane humanitarne liberalne intervencije nad režimima koji se suprotstavljaju njezinim hegemonijskim težnjama, ali svoje mnogo autoritarnije saveznike poput Saudijske Arabije izuzimaju iz tog narativa zahvaljujući njihovoj ekonomskoj i energetskej važnosti.

Ipak, za predsjedničkih mandata Baracka Obame njihov je intervencionistički apetit ograničen samo na zračne napade. Rezultat je to bolnih iskustava u Afganistanu i Iraku u kojima su Sjedinjene Države uvučene u dugotrajne, iscrpljujuće i vrlo skupe ratove u kojima vojna pobjeda ne znači i političku, a kaosu i nasilju se ne nazire kraj usprkos formalnoj uspostavi (iznimno krhkih, i zapravo umjetnih) demokratskih institucija.

Početak Arapskog proljeća označio je novu fazu optimističnog oportunitizma u vanjskoj politici SAD-a na Bliskom istoku u kojoj su se nadale da će dugogodišnji autoritarni režimi arapskih zemalja domino-efektom biti zamijenjeni liberalnim pokretima koji su pokrenuli proteste. Tako su, zajedno s Francuskom i Ujedinjenim Kraljevstvom požurili intervenirati u Libiji i svrgnuti

⁴⁷ <http://foreignpolicy.com/2016/08/24/why-turkey-finally-went-to-war-in-syria-jarablus-invasion-kurds> 3.9.2016.

Muamera Gadafija, tek da bi shvatili da su nekoć stabilnu (iako autoritarnu) državu pretvorili u hobbjesijansku distopiju.

Taj je fijasko usadio osjećaj opreza u budućim sličnim situacijama, stoga su SAD dugo odbijale intervenirati u Siriji unatoč želji da svrgnu Asada s vlasti (Scheller, 2013: 62). Njihova su nastojanja prvotno bila usmjerena u političko rješenje sukoba u kojem su podupirali umjerenu sirijsku oporbu u egzilu koja je zahtijevala da Asad odstupi s vlasti kako bi se održali demokratski izbori, naivno smatrajući da će time rat biti gotov. S vremenom umjerena opozicija gubi utjecaj na stanje na terenu, a njihovi se naoružani pandani, Slobodna vojska Sirije polagano gubi pod naletima kako režimskih snaga, tako i radikalnijih pobunjeničkih skupina. Financijska pomoć i vojna oprema koju su im Sjedinjene Države u početku pružale sve češće završava u rukama džihadista⁴⁸, a ljudstvo Slobodne vojske Sirije se osipa i koristi priliku kako bi se priključili skupinama koje u pojedinim trenucima imaju vojnu premoć.

Nakon propasti mirovnih razgovora u Ženevi 2012. i 2014. i pojave Islamske države kao stjegonoše totalitaritarnog džihadizma koji grabe sve veće komade teritorija u Iraku i Siriji, SAD se odlučuju na novu vojnu intervenciju ograničenog opsega. Počinju provoditi selektivne zračne napade na Islamsku državu, ubijajući pritom tisuće njihovih boraca, ali bez dramatičnih promjena stanja na terenu koje bi zaustavile njihovo napredovanje⁴⁹. Problem leži u nedostatku kopnenih snaga na terenu s kojima bi se zračni napadi koordinirali. Tijekom 2014. i 2015. razmatraju se brojne opcije kako doskočiti tom problemu, te se izrodila ideja obuke umjerenih pobunjenika koji bi bili trenirani i naoružani od strane američkih jedinica⁵⁰. SAD su namjeravale obučiti po 5000 boraca godišnje u razdoblju od tri godine kako bi se suprostavili Islamskoj državi. Međutim, nakon mjeseci traženja podobnih skupina i milijuna potrošenih dolara, američke su obavještajne službe uspjele pronaći i obučiti tek jednu skupinu od pedesetak umjerenih pobunjenika. Da stvar bude gora, ta je postrojba netom nakon dolaska na teren zarobljena od strane Al-Nusra Fronta⁵¹.

SAD su s vremenom prepoznale sirijske Kurde kao potencijalne saveznike te su im pružile vojnu i logističku pomoć⁵². Ipak, u posljednjih nekoliko mjeseci ova je strategija pala u vodu zbog

⁴⁸ <http://www.bbc.com/news/magazine-33997408> 1.9.2016.

⁴⁹ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29321136> 1.9.2016.

⁵⁰ <http://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-usa-idUSKBN0NS1SF20150508> 1.9.2016.

⁵¹ <http://foreignpolicy.com/2015/07/30/u-s-trained-syrian-rebels-captured-by-jabhat-al-nusra/> 1.9.2016.

⁵² <https://www.theguardian.com/world/2016/may/26/us-military-photos-syria-soldiers-fighting-isis> 1.9.2016.

eskalacije sukoba između Kurda i američke saveznice Turske. SAD su time praktički prisiljene pružiti potporu Turskoj, ali pritom nastoje održati ravnotežu snaga između Turske i Kurda⁵³ jer obje strane vidi kao korisne saveznike. Zasad nije jasno kakve će rezultate donijeti ova kontradiktorna politika.

6.6. Izrael

Izrael, kao jedina nemuslimanska država na Bliskom istoku, povijesno je osjećao izražen antagonizam prema ostalim državama u regiji, posebice svojim arapskim susjedima kojima je od uspostave vlastite državnosti nekoliko puta ratovao. Jedan od glavnih suparnika pritom mu je bila Sirija. U sirijskom građanskom ratu Izrael vodi neuobičajeno suzdržanu politiku promatranja sa strane. Jedini način na koji su se Izraelske obrambene snage (IDF) uključivale u sukob su povremeni zračni napadi na Asadove snage stacionirane na Golanskoj visoravni⁵⁴, spornom dijelu teritorija koji je nekad pripadao Siriji, a danas je pod izraelskom okupacijom. Golanska je visoravan strateški važna pozicija jer je riječ o vrlo teško i neprohodnom terenu koji je idealan za obranu od potencijalnih napada, stoga je Izraelu stalo do toga da ga drži pod kontrolom (Scheller, 2013: 72). Povremeni okršaji događali su se u situacijama kad je sirijska vojska prolazila tim područjem kako bi se bolje pozicionirala za napad na pojedine pobunjeničke skupine. Izrael je u nekoliko navrata izveo zračne napade na sirijske snage, ali nije bilo izravnih kopnenih sudara. U određenim su fazama rata izbijali prijevori između dvije države kad su otkrivene informacije da Izrael prima ranjene borce pobunjeničkih skupina na liječenje u svoje bolnice, a s vremenom je otkriveno da Izrael ipak pruža humanitarnu pomoć islamističkim skupinama u Siriji⁵⁵.

Izrael u sirijskom građanskom ratu igra uglavnom ulogu promatrača s obrambenim snagama pozicioniranim na granici, točnije Golanskoj visoravni, koje povremeno interveniraju ako osjete da bi se borbe mogle preliti na njihov teritorij. Rat je u geopolitičkom smislu čisti dobitak za Izrael, jer ne trošeći gotovo nikakva sredstva na obranu ostvaruje znatne koristi. S jedne strane, sirijska vojska zaokupljena je građanskim ratom i ne postoji mogućnost da u bližoj budućnosti

⁵³ <http://foreignpolicy.com/2016/08/25/washingtons-tightrope-act-in-syria> 1.9.2016.

⁵⁴ <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-israel-idUSKCN11G0R1> 2.9.2016.

⁵⁵ <http://www.timesofisrael.com/yaalon-syrian-rebels-keeping-druze-safe-in-exchange-for-israeli-aid/> 2.9.2016.

ugrozi sigurnost Izraela, posebno zbog činjenice da je pet godina rata imalo značajan negativan utjecaj na njezin kapacitet u pogledu ljudstva, opreme, morala i financija te sada predstavlja neusporedivo manju prijetnju nego prije početka rata. S druge strane, u rat je uključen i libanonski Hezbollah, također jedan od najvećih izraelskih neprijatelja. I u ovom slučaju Izraelu odgovara njihova involviranost u rat jer time troše vlastite resurse, ljudstvo i energiju na druge protivnike, čime im je barem privremeno skrenuta pozornost s Izraela kao glavnog povijesnog neprijatelja. Izraelske snage pritom provode povremene zračne napade protiv Hezbollaha na teritoriju Sirije⁵⁶.

7. Mirovni pregovori

Tijekom 2012. godine održana je prva runda pregovora o prekidu rata u Siriji u Ženevi pod vodstvom Ujedinjenih Naroda. Na konferenciji su sudjelovali predstavnici Sirijske nacionalne koalicije, SAD-a, Kine, Rusije i Ujedinjenog Kraljevstva. Postignut je dogovor o tranzicijskog vladi koja bi trebala uspostaviti temelje demokratske tranzicije⁵⁷. Ključni koraci u tranziciji uključuju uspostavu vladajućeg tijela s čitavom izvršnom vlašću koja bi uključila obje strane, i Asadovu i opozicijsku, te bi trebala biti formirana na načelu uzajamnog pristanka. Pri uspostavi takvog poretka važno je revidirati ustavni poredak i pravni sustav, uz slobodne i višestranačke izbore za nove institucije, ali i mehanizme kontrole. Takav sustav mora pružiti priliku novim političkim akterima za slobodno izborno natjecanje. Međutim, uspostava novog poretka ne smije značiti promjenu ustroja javnih službi, one moraju biti očuvane ili povraćene u prvotno stanje kako bi se očuvao njihov kontinuitet. Promjene u takvim službama moraju uključiti rad uz poštivanje svih segmenata ljudskih prava te uz kontrolu odgovarajućeg vladajućeg tijela. Međutim, sukobi su se nastavili, a pregovori propali, jer nije bilo volje za njihovom realizacijom od strane predstavnika sirijskog režima koji je pritom imao podršku Ruske Federacije.

Cilj drugog kruga mirovnih pregovora u Ženevi 2014., bio je postizanje dogovora između opozicije i vladajućih snaga o konačnom uvođenju zaključaka koji su doneseni u prvom krugu pregovora. Konferencija nije donijela nikakve konkretne zaključke ni dogovore, s obzirom da se

⁵⁶ <http://www.thenational.ae/opinion/israels-exploitation-of-the-syrian-war-is-laid-bare> 2.9.2016.

⁵⁷ <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18650775> 1.7.2015.

strane nisu mogle dogovoriti oko fokusa pregovora. Situaciju je dodatno zakomplicirala i fragmentirana opozicija. Netom prije konferencije, Sirijsko nacionalno vijeće, najjača stranka u Nacionalnoj koaliciji za Sirijske revolucionarne i opozicijske snage, povukla se iz nje, navodeći kako bi sudjelovanjem prešla preko prijašnje odluke o ne pregovaranju s Asadovim snagama. Također, na konferenciji nisu bili prisutni ni predstavnici Kurda ni al-Nusra Fronta. Takva situacija onemogućila je opoziciji da prikaže ujedinjene i čiste ciljeve za budućnost, te su time pregovori odmah osuđeni na propast. Zapadne sile zahtijevale su odstupanje Asada s vlasti, ali pregovori su u konačnici propali i sukobi su nastavljeni⁵⁸.

Početak 2016. započeti su novi pregovori u Ženevi, tzv. Ženeva III, koji su ipak uspjeli dovesti do djelomičnih prekida vatre, ali oni nisu potrajali⁵⁹. Dovođenje pregovora više je puta odgađan, ali nije se uspio postići dogovor oko trajnog rješenja. Pregovori su ponovno uspostavljeni početkom rujna 2016., ali zasad je nejasno hoće li donijeti supstantivne rezultate.

8. Zaključak

Svrha ovog rada bila je pokazati da Sirijski građanski rat nije konvencionalni građanski rat između međusobno sukobljenih unutarnjih aktera pojedine države, već internacionalizirani građanski rat. Temeljni argument koji sam koristio jest taj da je Sirijski građanski rat internacionaliziran zbog činjenice da u njemu, kao prvo, izravno sudjeluju vanjske države, da neki od unutarnjih sudionika rata djeluju pod pokroviteljstvom i u interesima vanjskim aktera, i kao drugo, da se rat efektom prelijevanja proširio i na okolne države. Ti akteri su prvenstveno sunitske monarhije Perzijskog zaljeva – Saudijska Arabija i Katar na jednoj strani, te na drugoj strani Islamska republika Iran. Ove dvije strane doživljavaju građanski rat u Siriji kao rat preko posrednika u svrhu uspostave regionalne hegemonije. Sunitske monarhije nastoje svrgnuti baathističkih režim Bašara al Asada, dok ga Iran kao njegov ključni saveznik nastoji održati na vlasti.

⁵⁸ <https://www.theguardian.com/world/2014/feb/15/syria-peace-talks-break-up-geneva> 2.7.2015.

⁵⁹ <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-idUSKCN0Y81G2> 1.9.2016.

Osim spomenutih sudionika, vrlo važnu ulogu u ratu ima Turska. Njezin je cilj onemogućiti jačanje kurdskih pobunjenika kako se njihovo djelovanje ne bi u još većoj mjeri prelilo na turski teritorij i time dovelo u pitanje teritorijalni integritet Turske. Kurdi, s druge strane, pokušavaju uspostaviti autonomiju nad teritorijem u kojem čine većinsko stanovništvo kako bi s vremenom mogli postaviti temelje državnosti.

Ključni sudionici sukoba su i Sjedinjene Američke Države i Ruska Federacija, koje su također nominalno na suprotnim stranama glede opstanka Asadova režima, ali imaju zajedničke neprijatelje u vidu islamističkih terorističkih skupina. S obzirom na prikazane argumente, vjerujem da sam uspješno dokazao svoje teze o internacionalizaciji Sirijskog građanskog rata jer su zadovoljena oba kriterija internacionalizacije građanskog rata: sudjelovanje vanjskih aktera u sukobu (bilo izravno ili putem sponzorstva unutarnjih sudionika sukoba) i efekt prelijevanja sukoba na teritorije drugih država.

9. Literatura

- Allison, Roy, 2013. Russia and Syria: Explaining Alignment With a Regime in Crisis. *International Affairs*, 89 (4): 795-823
- Gleditsch, Kristian Skrede; Salehyan, Idean; Schultz, Kenneth, 2008. Fighting at Home, Fighting Abroad: How Civil Wars Lead to International Disputes. *Journal of Conflict Resolution*, 20 (10): 1-28.
- Goodarzi, Jubin, 2006. *Syria and Iran: Diplomatic Alliance and Power Politics in the Middle East*. Tauris Academic Studies, London/New York.
- Hinnebusch, Raymond, 2005. *Syria: Revolution From Above*. Routledge, London/New York.
- Lawson, Fred, 2007. Syria's Relations with Iran: Managing the Dilemmas of Alliance. *Middle East Journal*, 61 (1): 29-47.
- Leverett, Flynt, 2005. *Inheriting Syria: Bashar's Trial by Fire*. Brookings Institution Press, Washington D.C.
- Mumford, Andrew, 2013a. *Proxy Warfare*. Polity Press, Cambridge.
- Mumford, Andrew, 2013b. Proxy Warfare and the Future of Conflict. *The RUSI Journal*, 158 (2): 40-46.
- O'Bagy, Elizabeth, 2013. Free Syrian Army. *Institute for the Study of War*.
- Quamar, Muddassir, 2014. Managing the Arab Spring: The Saudi Way. *Contemporary Review of the Middle East*, 1 (2): 141-163.
- Rasler, Karen, 1983. Internationalized Civil War: A Dynamic Analysis of the Syrian Intervention in Lebanon. *The Journal of Conflict Resolution*, 27 (3): 421-456.
- Rubin, Barry, 2007. *The Truth About Syria*. Palgrave Macmillan, New York.
- Samii, Abbas, 2008. A Stable Structure on Shifting Sands: Assessing the Hizbullah-Iran-Syria Relationship. *Middle East Journal*, 62 (1): 32-53.

Scheller, Bente, 2013. *The Wisdom of Syria's Waiting Game: Foreign Policy Under the Assads*. Hurst & Company, London.

Stewart, Games, 2003. Towards a single definition of armed conflict in international humanitarian law: A critique of internationalized armed conflict. *International Review of the Red Cross*, 85 (850): 313-350.

Talhamy, Yvette, 2009. The Syrian Muslim Brothers and the Syrian-Iranian Relationship. *Middle East Journal*, 63 (4): 561-580.

Tejel, Jordi, 2009. *Syria's Kurds: History, Politics and Society*. Routledge, Taylor and Francis, London/New York.

Yildiz, Kerim, 2005. *The Kurds in Syria: The Forgotten People*. Pluto Press, London.

Ziadeh, Radwan, 2011. *Power and Policy in Syria: The Intelligence Services, Foreign Relations and Democracy in the Modern Middle East*. I.B. Tauris, London/New York.

Online izvori

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/dec/26/guardian-view-tunisia-transition-success-story>

<https://www.theguardian.com/world/2016/feb/16/libya-gaddafi-arab-spring-civil-war-islamic-state>

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/sisi-be-sworn-as-egypt-president-20146843619902534.html>

<http://www.npr.org/2012/01/05/144637499/bahrain-the-revolution-that-wasnt>

<http://www.reuters.com/article/us-yemen-crisis-insight-idUSKBN0LM1FR20150218>

<https://www.theguardian.com/world/2012/sep/16/iran-middleeast>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519>

<http://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-hezbollah-idUSBRE93P09720130426>

https://www.washingtonpost.com/world/national-security/cia-begins-weapons-delivery-to-syrian-rebels/2013/09/11/9fcf2ed8-1b0c-11e3-a628-7e6dde8f889d_story.html

https://www.washingtonpost.com/world/national-security/cia-begins-weapons-delivery-to-syrian-rebels/2013/09/11/9fcf2ed8-1b0c-11e3-a628-7e6dde8f889d_story.html

<http://www.wsj.com/articles/isis-declares-new-islamist-caliphate-1404065263>

<http://world.time.com/2012/11/05/syrias-kurds-civil-wars-within-a-civil-war/>

<http://foreignpolicy.com/2016/08/24/why-turkey-finally-went-to-war-in-syria-jarablus-invasion-kurds>

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2010/dec/28/tunisia-ben-ali>

http://www.nytimes.com/2011/02/12/world/middleeast/12egypt.html?pagewanted=all&_r=0

<http://www.aljazeera.com/indepth/spotlight/aljazeeratop102011/2011/12/20111226114023696528.html>

<http://www.nytimes.com/2011/03/26/world/middleeast/26syria.html>

<http://www.npr.org/2012/07/20/157087563/an-update-on-the-syrian-free-army>

<http://www.pri.org/stories/2011-09-16/syrian-opposition-forms-leadership-council-istanbul>

<http://www.vice.com/read/meet-the-ypg>

<https://www.washingtonpost.com/world/national-security/saudi-qatari-plans-to-arm-syrian-rebels-risk-overtaking-cautious-approach-favored-by-us>

<http://www.reuters.com/article/2012/01/30/us-syria-idUSTRE80S08620120130>

<http://www.nytimes.com/2011/11/21/world/middleeast/insurgents-attack-baath-party-offices-in-damascus.html>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-22778310>

<http://rt.com/news/166836-isis-isil-al-qaeda-iraq/>

<http://rt.com/news/169256-isis-create-islamic-state/>

<http://www.spectatormundi.org/sirija-2011.html>

<http://foreignpolicy.com/2015/06/10/what-should-we-do-if-isis-islamic-state-wins-containment/>

<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/06/hezbollah-objectives-syria-war.html>

<http://foreignpolicy.com/2016/03/18/putins-master-plan-for-syria-assad-isis-russia-peace-deal/>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519>

<http://carnegie-mec.org/diwan/64055?lang=en>

<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/aug/31/combat-terror-end-support-saudi-arabia-dictatorships-fundamentalism>

<http://www.haaretz.com/israel-news/u-s-announces-60b-arms-sale-to-saudi-arabia-says-israel-doesn-t-object-1.320307>

<http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/06/isis-saudi-arabia-iraq-syria-bandar/373181/>

<https://www.theguardian.com/world/2016/jun/29/turkey-pays-price-erdogan-blindness-to-isis-threat>

<https://www.theguardian.com/world/2015/aug/29/turkey-air-strikes-anti-isis-us-coalition>

<https://www.rt.com/news/326567-is-export-oil-turkey/>

<http://foreignpolicy.com/2016/08/24/why-turkey-finally-went-to-war-in-syria-jarablus-invasion-kurds>

<http://www.bbc.com/news/magazine-33997408>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29321136>

<http://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-usa-idUSKBN0NS1SF20150508>

<http://foreignpolicy.com/2015/07/30/u-s-trained-syrian-rebels-captured-by-jabhat-al-nusra/>

<https://www.theguardian.com/world/2016/may/26/us-military-photos-syria-soldiers-fighting-isis>

<http://foreignpolicy.com/2016/08/25/washingtons-tightrope-act-in-syria>

<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-israel-idUSKCN11G0R1>

<http://www.timesofisrael.com/yaalon-syrian-rebels-keeping-druze-safe-in-exchange-for-israeli-aid/>

<http://www.thenational.ae/opinion/israels-exploitation-of-the-syrian-war-is-laid-bare>

<https://www.theguardian.com/world/2013/jul/10/syria-al-nusra-front-jihadi>

<https://foreignpolicy.com/2016/07/28/the-nusra-front-is-dead-and-stronger-than-ever-before>

<http://foreignpolicy.com/2016/05/04/al-qaeda-is-about-to-establish-an-emirate-in-northern-syria>

<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isil-declares-new-islamic-caliphate-201462917326669749.html>

<https://www.theguardian.com/world/2014/jun/16/terrifying-rise-of-isis-iraq-executions>

<http://foreignpolicy.com/2016/02/18/how-the-kurds-became-syrias-new-power-brokers>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18650775>

<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-idUSKCN0Y81G2>

<https://www.theguardian.com/world/2014/feb/15/syria-peace-talks-break-up-geneva>

<http://www.bbc.com/news/world-middle-east-35830375>

Sažetak

Autor u radu prikazuje studiju slučaju Sirijskog građanskog rata. Pritom postavlja tezu da Sirijski građanski rat ne predstavlja konvencionalni građanski rat, već internacionalizirani građanski rat, odnosno rat preko posrednika. Koristi se argument da je sirijski građanski rat internacionaliziran je iz dva temeljna razloga. Prvo, zbog uplitanja vanjskih sila u tijek građanskog rata, bilo izravnim vojnim sudjelovanjem ili sponzoriranjem skupina koje sudjeluju u ratu od strane drugih država. Drugo, zbog efekta prelijevanja sukoba na teritorije okolnih država. Budući da u Sirijskom građanskom ratu izravno i neizravno sudjeluje više država – Iran, Turska, Sjedinjene Američke Države, Saudijska Arabija, Katar, Izrael i Ruska Federacija, te da su se sukobi prelili na teritorije Turske, Libanona, Iraka i Izraela, autor zaključuje da je zaista riječ o internacionaliziranom građanskom ratu, odnosno ratu preko posrednika.

Ključne riječi: internacionalizirani građanski rat, rat preko posrednika, Sirija, Islamska Država, efekt prelijevanja